

بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکت‌های صنایع غذایی و آشامیدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران

جمیل پدري ۱ و عطا تکه ۲

۱. دانشجوی کارشناسی ارشد مدیریت MBA، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد، ایران

۲. مدرس و هیئت علمی گروه مدیریت، موسسه آموزش عالی شمس گنبد، گنبد، ایران

Jalal.nikfarjam@gmail.com

چکیده

هدف از این پژوهش بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات مورد نیاز، ابتدا از روش کتابخانه ای و مطالعات اسنادی استفاده می شود که براین اساس، مبانی نظری و ادبیات پژوهش از کتب و مجلات تخصصی لاتین و و یادداشت‌های توضیحی شرکت‌های منتخب، لوح های فشرده آرشیو تصویری و آماری سازمان بورس اوراق بهادار تهران فارسی گردآوری می گردد. نمونه آماری شامل ۱۳۰ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران بود. سپس داده‌های لازم برای آزمون فرضیه های تحقیق از طریق مراجعه به صورت های مالی، پایگاه اینترنتی بورس اوراق بهادار و دیگر پایگاه های مرتبط و نیز از نرم افزار ره آورد نوین و بانک جامع اطلاعات بورس استخراج می شود. به منظور بررسی متغیرها از از نرم افزار Eviews استفاده شده است. نتایج حاصل از این پژوهش بیانگر این موضوع است که در فرضیه اول این تحقیق، بین مالکیت نهادی با مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه منفی و معناداری وجود دارد. در نتیجه فرضیه دوم این تحقیق نشان داد که بین رقابت در بازار محصول با مدیریت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه مثبت و معناداری وجود دارد.

واژگان کلیدی: مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول، مدیریت سود، شرکت‌های پذیرفته شده در

بورس اوراق بهادار تهران

مقدمه

فرآیند جهانی شدن، بنگاه ها را به کاهش انواع هزینه ها از جمله هزینه های نیروی کار تشویق کرده است. به طوری که بنگاه ها میلند انواع قوانین نهادی حاکم بر مناسبات بنگاه ها و نیروی کار را کاهش دهند. به عبارت دیگر، بنگاه های رسمی برای رقابت در بازارهای جهانی تشویق می شوند تا کارگران رسمی حقوق بگیر خود را با کارگران غیررسمی یا پاره وقت جایگزین کنند. به این ترتیب، بنگاه ها با تغییر در تعداد نیروی کار به سرعت در برابر نوسانات و تحولات تقاضا واکنش نشان می دهند. از سوی دیگر، به کارگیری قوانین نهادی و استانداردهای نیروی کار ممکن است در آغاز هزینه های تولید را بالا ببرد، ولی چنین هزینه هایی با بهره وری بالاتر نیروی کار، ابداع، نوآوری و بهبودهای دیگر در عملکرد اقتصادی جبران می شود. به عبارت دیگر بنگاه ها برای بقاء در بازارهای جهانی، نیازمند حفظ و خلق مزیت رقابتی هستند و این امر با سرمایه گذاری در نیروی انسانی محقق می شود. سرمایه انسانی عامل مهمی در دستیابی به مزیت رقابتی و تضمینی برای حفظ یا گسترش قدرت رقابتی بنگاه ها در بازارهای جهانی است. اگرچه قراردادهای موقت و غیررسمی نیروی کار، بنگاه ها را در برابر تحولات قیمتی رقابت پذیر می کند، اما انگیزه سرمایه گذاری در بخش آموزش منابع انسانی را کاهش می دهد. بنگاه ها از یک سو با بکارگیری شاغلان غیر رسمی، کاهش هزینه های جانبی بنگاه از جمله هزینه های بیمه و سایر هزینه های تبعیت از قانون کار و افزایش توانایی انطباق بنگاه در برابر نوسانات تقاضای بازار، انعطاف پذیری نهادی بنگاه و در نتیجه قدرت رقابتی آن را در بازارهای جهانی افزایش می دهند و از سوی دیگر، به دلیل پایین بودن سرمایه انسانی شاغلان غیر رسمی، قدرت انطباق بنگاه با تحولات تکنولوژیک بازار و استانداردهای بین المللی را کاهش داده و در نهایت برای مشارکت در بازارهای جهانی قدرت رقابتی شان را محدود می سازند (اربابیان و میرزایی، ۱۳۹۲). در این پژوهش به بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته می شود.

بیان مساله

واحدهای تجاری، به منظور انجام سرمایه گذاری بهینه لازم است با توجه به محدودیت منابع و کارا بودن منابع در طرح های دارای خالص ارزش فعلی مثبت، سرمایه گذاری کنند. در واقع بیش سرمایه گذاری و کم سرمایه گذاری، بیانگر عدم کارایی سرمایه گذاری است و به دلیل وجود تضاد منافع بین مدیران و سرمایه گذاران اتفاقی می افتد. پیش سرمایه گذاری باعث حد اکثر سازی منافع شخصی مدیران می شود ولی از طرف دیگر ارزش شرکت را کاهش می دهد (میرزا، ۱۹۷۷ و استالت، ۱۹۹۰). بر مبنای نظریه جریان وجه نقد، مدیران تمایلی به پرداخت وجه نقد مانند سود سهام ندارند و بیشتر انگیزه دارند با انباشت وجه نقد، منابع تحت کنترل خود را افزایش دهند، عواملی مانند اهرم مالی، فرصت های رشد و کیفیت روابط بانک ها، پر میزان وجه نقد نگهداری شده موثر است (گارسیا و همکاران، ۲۰۰۹). مشکلات نمایندگی یکی دیگر از نواقص عمده بازار است و تأثیر شگرفی بر تصمیم سرمایه گذاری شر آنها دارد که از تضاد منافع مدیران و مالکان منتج می گردد، ممکن است مدیران شرکتهای تجاری عام، اهداف شخصی خود را دنبال کند که این امر لزوماً با اهداف سهامداران خارج از شرکت همسو نیست. مشکلات نمایندگی در شرکتهایی با جریان های نقد آزاد بالا، در مقایسه باش گلهایی با جریانهای نقد آزاد پایین، شدیدتر است و مدیران به منظور رسیدن به منافع شخصی خود انگیزه بیشتری جهت استفاده از جریان نقد آزاد برای تقبل پیش سرمایه گذاری دارند، بنابر این مشکلات نمایندگی می تواند موجب بیش سرمایه گذاری شود و دامنه ای از سرمایه گذاری هایی را ایجاد کند که در جهت تأمین منافع سهامداران نباشد (یانگ و جیانگ، ۲۰۰۸).

1. Meyers
2. Stalet
3. Garseya et al
4. Yang & Jeyang

ایجاد ارزش و افزایش ثروت سهامداران در بلند مدت از جمله مهمترین اهداف شرکت‌ها به شمار می‌رود و افزایش ثروت تنها در نتیجه عملکرد مطلوب حاصل خواهد شد. برای ارزیابی عملکرد واحدهای تجاری تاکنون معیارهای مختلفی ارائه شده است که یکی از جدیدترین این معیارها، جریان‌های نقدی آزاد می باشد. این معیار اولین بار توسط جنسن^۵ (۱۹۶۸) مطرح شد. از نظر وی جریان نقدی آزاد واحد تجاری، باقیمانده جریان‌های نقدی پس از کسر وجوه لازم برای پروژه‌هایی است که خالص ارزش فعلی آنها مثبت ارزیابی می‌شود. این پروژه‌ها، طرح‌های سرمایه‌گذاری بلند مدتی هستند که ارزش فعلی جریان‌های نقدی ورودی مورد انتظار بیش از ارزش فعلی جریان‌های نقدی خروجی است. مفهوم جریان نقدی آزاد مثبت نشان می‌دهد که واحد تجاری پس از پرداخت هزینه‌ها و سرمایه‌گذاری‌ها، دارای وجوه نقد مازاد است. کوگاریا و همکاران^۶ (۲۰۱۲) ادعا می‌کنند رقابت مشکلات نمایندگی را تا حد زیادی کاهش می‌دهد و شرکت‌ها در صنایع کمتر روایتی کارایی کمتری نسبت به شرکتهای فعال در صنایع رقابتی تر دارند شرکتهای موجود در صنایع کمتر رقابتی احتمالاً مکانیسم‌های حاکمیتی قوی تری را برای هم تراز کردن منافع مدیریت با سهام داران بکار می‌گیرند. رقابت در بازار محصول این انگیزه را برای مدیران ایجاد می‌کند که به شیوه کار اتری رفتار کنند به دلیل وجود تضاد منافع بین مدیران و سرمایه‌گذاران لازم است بر سرمایه - گذاری‌ها نظارت وجود داشته باشد که از سرمایه‌گذاری تاگارا در جریان نقد آزاد جلوگیری شود. این که آیا مالکیت نهادی و رقابت در بازار محصول چه تأثیراتی دارد و تأثیر آنها بر تصمیمات شرکتهای، حاکمیت شرکتهای و مدیریت درآمد، موضوعی بوده است که بحث‌های جدی و محور بسیاری از مطالعات قبلی بوده است. مطالعات مدیریت قبلی درآمدی که نقش مالکیت نهادی و رقابت در بازار محصول را بررسی می‌کند، برخلاف تحقیقات در زمینه‌های دیگر مانند ساختار سرمایه، پرداخت سود سهام، غرامت اجرایی و غیره، مورد توجه تک کشور قرار گرفته است. با این حال، هم درجه مالکیت نهادی و هم رقابت در بازار محصول و همچنین اثربخشی نسبی آنها در نظارت و نظم و انضباط مدیران احتمالاً در همه کشورها متفاوت است. مطابق با این، مطالعات قبلی تک کشور نتایج متفاوتی را نشان می‌دهد. در حالی که برخی از مطالعات تک کشوری از ارتباط منفی بین مالکیت نهادی و مدیریت سود خبر می‌دهند. این نظریه رابطه‌ای مثبت بین رقابت در بازار محصول و میزان سود تقسیمی پیش‌بینی می‌کند. همچنین طبق یافته‌های هی^۷ (۲۰۱۲)، با افزایش رقابت در بازار محصول، احتمال افزایش سود تقسیمی بیشتر می‌شود و احتمال حذف سود تقسیمی کاهش می‌یابد. با توجه به مطالب فوق مسئله اصلی پژوهش حاضر این است که آیا بین مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکتهای صنایع غذایی و آشامیدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معناداری وجود دارد؟

اهمیت و ضرورت تحقیق

یکی از عوامل موثر بر انعطاف پذیری نیروی کار، اشتغال غیررسمی است. اشتغال غیررسمی با کاهش هزینه‌های نیروی کار و گسترش انعطاف پذیری کمی نیروی کار بنگاه به رقابت پذیری در سطح بازارهای جهانی کمک می‌کند، اما متقابلاً عدم توجه به انباشت سرمایه در شاغلان غیررسمی موجود در بنگاه، انعطاف پذیری تخصصی نیروی کار را کاهش می‌دهد و در نتیجه به کاهش سطح رقابتی بنگاه در بازارهای جهانی می‌انجامد. بنابراین هر بنگاه جهت بقا در بازارهای جهانی لازم است ترکیب مناسب دو نوع انعطاف پذیری کمی و تخصصی نیروی کار انتخاب کند (رنانی و همکاران، ۱۳۹۱).

مدیران بیان کرده‌اند که انعطاف پذیری در بازار رقابت محصول، نقش مهمی در توانمند ساختن آنها در خصوص سرمایه‌گذاری در آینده ایفا می‌کند (بنسل & میتو، ۲۰۰۹). بر مبنای بحثهای صورت گرفته توسط مودیگلیانی و میلر^۸ (۱۹۶۳) و میرز^۹ (۱۹۸۴)، مشکلات بازار سرمایه، حفظ انعطاف پذیری را برای شرکتهای جهت استفاده از فرصتهای سودآور الزامی کرده است (کوچرن، ۲۰۱۲).

5. Jensen

6. Cogareya

7. Hey

میرز (۱۹۷۷) نشان داد که چگونه تهدیدات ناشی از بدهی ها شرکت ممکن است که مانع استفاده آنها از فرصتهای سودآور، حتی هنگامیکه مدیران و سهامداران علاقمند به استفاده از این فرصتها هستند. شرکت های دارای انعطاف پذیری مالی میزان قدرت استقراض ذخیره ای برای خود نگه می دارند تا بتوانند در سالهای بعد از سیاست محافظه کاری سرمایه گذاری بیشتری کنند. طبق مطالب فوق، انعطاف پذیری مالی باید رابطه مستقیم و تاثیر مهمی به مخارج سرمایه ای داشته باشند. همچنین شرکتهای منعطف می توانند بعد از یک دوره سیاست اهرمی پایین، راحتتر وجوه خود را برای تامین مالی پروژه هایشان بکار گیرند. و توانایی سرمایه گذاری آنها باید کمتر وابسته به وجوه داخلی باشد. به دلیل ابهامات زیاد در استفاده از این واژه ها، قضاوت در مورد انعطاف پذیری، معمولا ذهنی و غیر رسمی هستند و میزان انعطاف پذیری نیز به ندرت بررسی و اندازه گیری می شود. بنابراین پژوهش حاضر به بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکتهای صنایع غذایی و آشامیدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می پردازد.

پیشینه تحقیق

پیشینه تحقیقات داخلی

۱- معطوفی و دهقانیان (۱۳۹۷) در پژوهشی تحت عنوان بررسی اثر رقابت در بازار محصول بر تمکین مالیاتی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. در این پژوهش از رقابت در بازار محصول به عنوان متغیر مستقل و از تمکین مالیاتی به عنوان متغیر وابسته استفاده شده است. پژوهش حاضر در بازه زمانی سال های ۱۳۹۰ تا ۱۳۹۵ بر روی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران انجام شده است. همچنین از مدل رگرسیون لجستیک و تحلیل رگرسیونی جهت تجزیه و تحلیل داده ها بهره گرفته شد. نتایج پژوهش نشان می دهد، رابطه منفی و معنادار بین رقابت در بازار محصول و تمکین مالیاتی وجود دارد.

۲- بحری ثالث و همکاران (۱۳۹۷) در پژوهشی به تبیین رابطه رقابت در بازار محصول با مدیریت سود شرکت ها (شواهدی از اقلام تعهدی اختیاری) پرداختند. پژوهش تجربی حاضر درصدد آن است تا بر اساس مطالعات قبلی لاکسمانا و همکاران (۲۰۱۴)، رابطه شاخص های لرنر، لرنر تعدیل شده و هرفیندال هریشمن را با مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی (مدیریت حسابداری سود) ارزیابی نماید. جامعه آماری این پژوهش شامل شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از سال ۱۳۸۵ تا ۱۳۹۲ و داده های مورد مطالعه این پژوهش شامل ۸۱۶ سال - شرکت می باشد. روش پژوهش از نوع همبستگی، علی و پس رویداری و روش آزمون فرضیه ها، رگرسیون خطی چند متغیره است. نتایج نشان می دهد که شاخص دوم رقابت در بازار محصول (شاخص لرنر) و شاخص سوم (شاخص لرنر تعدیل شده) با مدیریت حسابداری سود رابطه معنی داری دارد. همچنین، رابطه معنی دار شاخص هرفیندال هریشمن با مدیریت سود از طریق اقلام تعهدی مشاهده نگردید.

۳- صادق و قربانحسینی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی رابطه بین رقابت در بازار محصول با مدیریت سود در بورس اوراق بهادار تهران پرداخته شده است. جامعه آماری در این تحقیق شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار می باشند که ۵۰ شرکت فعال بورسی ۱۳۹۰-۱۳۹۴ به عنوان نمونه انتخابی در نظر گرفته شد. این تحقیق از نظر هدف، کاربردی بوده و از نظر روش اجرا توصیفی از نوع همبستگی می باشد. در ابتدا متغیرهای پژوهش مورد شناسایی قرار گرفته که جهت تجزیه و تحلیل اطلاعات، از داده های بدست آمده از نرم افزار ره آورد نوین، برای محاسبه متغیرهای پژوهش، توسط نرم افزار Excel استفاده شده است. این داده ها جهت آزمون فرضیه ها توسط نرم افزار Spss به کمک آماره های توصیفی و استنباطی نظیر تحلیل همبستگی، مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفتند. نتایج حاصل از آزمون فرضیه های پژوهش با استفاده از روش رگرسیون چندگانه برای فرضیه اصلی و برای فرضیه های فرعی از ضریب همبستگی پیرسون بهره گرفته شده است. نتایج حاصل از تحقیق به شرح زیر می باشد: ۱- رابطه مثبت و معناداری بین رقابت در بازار محصول با مدیریت سود در شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران وجود دارد.

۴- فضل زاده و عبدی (۱۳۹۶) در پژوهشی به بررسی رقابت در بازار محصول، دقت سود پیش بینی شده توسط مدیریت، نوع مالکیت: شواهدی از شرکتهای بین المللی پرداخته اند بررسی تأثیر رقابت در بازار محصول به واسطه بین المللی شدن شرکت، بر

دقت سود پیش بینی شده توسط مدیریت و اثر نوع مالکیت بر رابطه آن‌ها است. به منظور دستیابی به هدف پژوهش تعداد ۸۶ شرکت از بین شرکت های پذیرفته شده در بازار اوراق بهادار تهران طی سال‌های ۱۳۸۵ الی ۱۳۹۴ در جامعه غربال شده قرار گرفت. برای آزمون فرضیه ها از الگوی رگرسیونی چندگانه استفاده شده است. مطابق یافته ها، تأثیر رقابت در بازار محصول بر دقت سود پیش بینی شده، مثبت معنی دار است؛ بنابراین، رقابت به عنوان سازوکار نظارتی بر افشای اطلاعات نقش مؤثری داشته و به پیش بینی های دقیق تر مدیران منجر می شود. ولی تأثیر نوع مالکیت بر دقت پیش بینی سود، معنادار نیست. همچنین، نتایج نشان می دهد، نوع مالکیت در تعامل با رقابت در بازار محصول بر دقت سود پیش بینی شده تأثیر معناداری ندارد. ولی ورود به فازهای بین المللی شدن نتایج را تحت الشعاع قرار می دهد.

۵- عیسی‌زاده جلودار (۱۳۹۵) در پژوهشی به بررسی تأثیر مالکیت نهادی بر مدیریت سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران پرداخت. تحقیق حاضر برای فراهم آوردن شواهدی در ارتباط با نقش سرمایه گذاران نهادی از این منظر که آیا مالکیت نهادی سهام بر شیوه مدیریت سود شرکت تأثیر دارد، صورت پذیرفته است. در مطالعات پیشین، پیرامون رابطه بین سرمایه‌گذاران نهادی و مدیریت سود، فرض شده است که شرکت ها دارای توانایی یکسانی برای ایجاد اقلام تعهدی غیرعادی به منظور مدیریت سود می‌باشند و تأثیر عوامل حاکمیت شرکتی در توانایی مدیران برای مدیریت سود، نادیده گرفته شده است. سرمایه‌گذاران نهادی، کیفیت حاکمیت شرکتی را در گزارشگری مالی بهبود می‌بخشند. در این تحقیق اثر مالکیت نهادی فعال و مالکیت نهادی منفعل بر مدیریت سود مورد بررسی قرار گرفته است. از متغیرهای اندازه شرکت و طول چرخه عملیات بعنوان متغیرهای کنترل استفاده شده است. جهت انجام این پژوهش نمونه‌ای مشتمل بر ۶۶ شرکت پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران در طی سال های ۱۳۹۳-۱۳۸۹ انتخاب شده و بررسی فرضیه ها از طریق رگرسیون صورت پذیرفته است. بطور کلی، بین مالکیت نهادی فعال با مدیریت سود رابطه مثبت و معنادار وجود دارد و رابطه معناداری بین مالکیت نهادی منفعل و مدیریت سود یافت نشد.

۶- جلی ویحیی زاده فر (۱۳۹۴) در پژوهشی به بررسی اثر مالکیت مدیریتی بر سیاست تقسیم سود شرکتهای، در ۹۴ شرکت از شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، طی دوره زمانی ۱۳۸۸ الی ۱۳۹۳ مورد بررسی قرار گرفت. داده به صورت سالانه جمع آوری شده و بوسیله نرم افزار E-views8 به روش داده های تلفیقی مورد بررسی قرار گرفته است. نتایج پژوهش بیانگر این مطلب است که مالکیت مدیریتی تأثیر مثبت و معناداری بر سیاست تقسیم سود دارد.

پیشینه تحقیقات خارجی

۱- لما وهمکاران^۸ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود پرداخته است. هدف از این پژوهش بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود بود. نتایج نشان داد که مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود رابطه معناداری وجود دارد.

۲- تی سانگ^۹ (۲۰۱۹) در پژوهشی به بررسی تأثیر مالکیت نهادی بر رابطه بین کیفیت اطلاعات حسابداری وهزینه سرمایه در شرکتهای پذیرفته شده در تایوان در سال های ۲۰۰۰ تا ۲۰۱۷ برای ۶۴ شرکت، انجام گرفته است. تجزیه و تحلیل به روش اقتصادسنجی انجام گرفت نتایج حاصل از این تحقیق نشان داد که مالکیت نهادی اثر معناداری بر رابطه بین کیفیت اطلاعات حسابداری وهزینه سرمایه در شرکتهای پذیرفته شده در تایوان وجود دارد.

۳- چنگ وهمکاران^{۱۰} (۲۰۱۸) در پژوهشی به بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود پرداخت. با استفاده از شرکتهای ذکر شده در بورس شانگهای چین و شنژن بورس در سالهای ۲۰۱۰-۲۰۱۵ به عنوان نمونه، ما تأثیر بیش از

1.Lema et al

9.Tsung

2.Cheng etal

حد مدیریتی را در انتخاب تأمین اعتبار داخلی و کارآیی سرمایه گذاری (مقیاس سرمایه گذاری؛ سرمایه گذاری بیش از حد و زیر سرمایه گذاری) آزمایش می کنیم. ما نشان می دهیم که تأمین اعتبار داخلی می تواند فرصت های شغلی را تأمین کند و کمبود سرمایه را کاهش دهد اما ممکن است باعث سرمایه گذاری بیش از حد بویژه در بنگاه هایی با اعتماد به نفس مدیریتی شود. این مشکل سرمایه گذاری بیش از پیش به طور قابل توجهی با بیش از حد مدیریتی در شرکت های دولتی نسبت به شرکت های غیر دولتی مرتبط است.

۴- جورج وهمکاران^{۱۱} (۲۰۱۸) به بررسی رابطه بین رقابت در بازار محصول و مدیریت سود پرداخته است. به همین منظور، از شاخص های هرفیندال - هیرشمن، لرنر و لرنر تعدیل شده به عنوان معیارهای اندازه گیری رقابت در بازار محصول استفاده شده است. ارقام تعهدی اختیاری به عنوان معیاری برای اندازه گیری مدیریت سود استفاده شده است. از تحلیل های آماری رگرسیون خطی چند متغیره برای آزمون فرضیه های پژوهش استفاده شده است. نتایج آزمون فرضیه های پژوهش نشان می دهد که به طور کلی بین شاخص های هرفیندال - هیرشمن، لرنر و لرنر تعدیل شده با مدیریت سود شرکت ها رابطه معکوس معناداری وجود دارد. ۵- زوری و همکاران^{۱۲} (۲۰۱۷)، در تحقیقی به بررسی رابطه بین مالکیت نهادی سهام و مدیریت سود بر روی شرکت های امریکایی پرداختند. نتایج تحقیق آنان با استفاده از آزمون شبکه عصبی نشان داد که وجود مالکان نهادی در ساختار سرمایه باعث کاهش میزان مدیریت سود می شود.

۶- لاکسمانا و همکاران^{۱۳} (۲۰۱۵)، در پژوهشی به بررسی رقابت در بازار محصولات و مدیریت سود: شواهدی از ارقام تعهدی اختیاری به این نتیجه دست یافتند که بین شاخص های هرفیندال هیرشمن، لرنر و لرنر تعدیل شده با مدیریت سود رابطه معکوس و معنی داری وجود دارد.

فرضیات تحقیق

جهت پاسخ به سؤال پژوهش، بر اساس مبانی نظری تحقیق و مطالعات تجربی انجام شده توسط لاما وهمکاران^{۱۴} (۲۰۱۸) فرضیه های زیر تدوین شده و مورد آزمون قرار می گیرد:

۱. بین مالکیت نهادی و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

۲. بین رقابت در بازار محصول و مدیریت سود رابطه معناداری وجود ندارد.

قلمرو تحقیق:

چارچوبی را فراهم می نماید تا مطالعات محقق، در طی آن قلمرو خاص صورت پذیرد. قلمرو هر پژوهش در سه حوزه قلمرو موضوعی، مکانی و زمانی قابل بررسی است تا بتوان داده ها را در چارچوب این قلمروها، جمع آوری و تجزیه و تحلیل نمود، که به شرح زیر می باشند:

قلمرو موضوعی تحقیق

پژوهش حاضر از نظر موضوعی، به بررسی رابطه مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکتهای صنایع غذایی و آشامیدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را مورد مطالعه قرار می دهد.

مکانی تحقیق

قلمرو مکانی این پژوهش را کلیه شرکتهای صنایع غذایی و آشامیدنی پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد.

3. Jorj et al

12 Zouari et al.

13 Laksmana et al.

14. lema et al

قلمرو زمانی تحقیق

قلمرو زمانی این پژوهش طی سال های ۱۳۹۲ تا ۱۳۹۷ می باشد.

روش تحقیق

روش این تحقیق، از نوع پس رویدادی است که در حوزه تحقیقات اثباتی حسابداری و مبتنی بر اطلاعات واقعی صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران می باشد. تحقیق حاضر از لحاظ روش، از نوع تحقیق توصیفی است. از میان انواع تحقیق های توصیفی، از نوع تحقیق همبستگی است زیرا رابطه بین متغیرهای مستقل و وابسته بررسی می شود. تحقیق توصیفی آنچه که هست بدون دخل و تصرف توصیف و تفسیر می کند. اطلاعات بخش نظری پژوهش از کتب و مجلات فارسی و انگلیسی تأمین می شود. همچنین، داده های مورد نیاز برای تجزیه و تحلیل عمدتاً از شرکت های اطلاعاتی سازمان بورس اوراق بهادار تهران و نرم افزارهای صحرا و تدبیر پرداز استخراج شده است. روش گردآوری اطلاعات به دو روش کتابخانه ای و فیش برداری استفاده شده است. کلیه اطلاعات مربوط به متغیرهای تحقیق با استفاده از نرم افزارهای ره آورد نوین و شرکت جامع اطلاعات سازمان بورس از طریق صورت های مالی شرکت های پذیرفته شده در بورس و یادداشت های همراه بدست می آید. پس از تعیین روش تحقیق و چگونگی نوع نمونه و گزینش آن، محقق باید با توجه به هدف و ویژگی های روش تحقیق به جمع آوری داده ها بپردازد. گردآوری داده ها به روش های گوناگونی میسر است (سرمد و همکاران، ۱۳۸۵). در این پژوهش برای جمع آوری داده ها و اطلاعات مورد نیاز، ابتدا از روش کتابخانه ای و مطالعات اسنادی استفاده شده که بر این اساس، مبانی نظری و ادبیات پژوهش از کتب و مجلات تخصصی لاتین و فارسی گردآوری گردید. سپس داده های لازم برای آزمون فرضیه های تحقیق از طریق مراجعه به صورت های مالی و یادداشت های توضیحی شرکت های منتخب، لوح های فشرده آرشیو تصویری و آماری سازمان بورس اوراق بهادار تهران، پایگاه اینترنتی بورس اوراق بهادار و دیگر پایگاه های مرتبط و نیز از نرم افزار تدبیر پرداز و ره آورد نوین استخراج شد. داده ها پس از گردآوری و انتقال به صفحه گسترده Excel و اعمال محاسبات لازم، برای تجزیه و تحلیل نهایی آماده گردیدند. جهت تجزیه و تحلیل نهایی داده ها نیز از نرم افزار اقتصاد سنجی Eviews استفاده شده است.

جامعه آماری، نمونه آماری و شرایط انتخاب نمونه

بدون تردید شرط لازم برای انجام تحقیقی، وجود اطلاعات در دسترس می باشد که در وضعیت کنونی ایران، اطلاعات مربوط به شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران از قابلیت دسترسی برخوردار است. بر این اساس جامعه آماری مورد مطالعه در این پژوهش شامل کلیه شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران طی دوره زمانی ۱۳۹۲ الی ۱۳۹۷ است. نمونه آماری تحقیق شامل شرکت هایی است که حائز شرایط زیر باشند:

۱. معاملات سهام شرکت طی دوره پژوهش بیش از ۳ ماه در بورس اوراق بهادار متوقف نباشد.
 ۲. به منظور قابل مقایسه بودن اطلاعات، سال مالی آنها منتهی به ۲۹ اسفند ماه باشد.
 ۳. کلیه داده های مورد نیاز پژوهش برای شرکت های مورد بررسی بطور کامل و پیوسته موجود باشد.
 ۴. جزء شرکت های سرمایه گذاری و واسطه گری های مالی نباشند (بانکها، سرمایه گذاری ها و لیزینگ).
- جدول (۱). مراحل انتخاب شرکتهای عضو نمونه آماری به روش حذف سیستماتیک

| محدودیت | تعداد شرکتهای حذف شده | تعداد شرکت های باقیمانده |
|---|-----------------------|--------------------------|
| کل شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران | ۵۴۵ | ۵۴۵ |
| سال مالی منتهی به ۲۹ اسفند | ۱۵۲ | ۳۹۳ |
| بسته نبودن نماد شرکتهای | ۳۳ | ۳۶۰ |
| بیشتر از سه ماه نبودن طول وقفه | ۷۲ | ۲۸۸ |

| | | |
|-----|----|--------------------------------------|
| ۱۹۴ | ۹۴ | در دسترس بودن اطلاعات متغیرهای تحقیق |
| ۱۳۰ | ۶۴ | فعال بودن در زمینه های تولیدی |

دلیل انتخاب شرکت های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، دسترسی آسان به اطلاعات مالی شرکتها، قابلیت اتکای بالای اطلاعات و قابل مقایسه بودن این گونه اطلاعات است. در این پژوهش نمونه گیری با استفاده از روش حذفی سیستماتیک انجام شده است.

تعاریف نظری متغیرهای تحقیق

مدیریت سود :

مدیریت سود زمانی رخ می دهد که مدیر برای گزارشگری مالی از قضاوت شخصی خود استفاده می کند، و این کار را با هدف گمراه کردن برخی از سهامداران درباره عملکرد واقعی اقتصادی و یا برای تأثیر در نتایج قراردادهایی که به ارقام حسابداری گزارش شده بستگی دارند، انجام می دهد (یعقوب نژاد و همکاران، ۱۳۹۱).

رقابت در بازار محصول :

رقابت پذیری به معنی توانایی شرکت در ماندگاری در بازار کسب و کار، محافظت از سرمایه های مختلف شرکت، به دست آوردن (بازگشت) سرمایه ها و تضمین شغل ها در آینده، تعریف شده است. با توجه به تعریف مزبور میتوان بیان کرد که رقابت، تأثیر بااهمیتی بر فعالیتهای و اقدامات شرکتها دارد (لما وهمکاران^{۱۵}، ۲۰۱۸).

مالکیت نهادی :

تعداد سهام در دست سهامداران نهادی تقسیم بر تعداد کل سهام شرکت، برای استخراج این متغیر از یادداشت های پیوست صورتهای مالی استفاده می شود.

متغیرهای تحقیق و نحوه اندازه گیری آنها

متغیرهای مورد مطالعه در این تحقیق، شامل متغیرهای وابسته، مستقل به شرح زیر اندازه گیری شده اند. متغیر وابسته

متغیر وابسته در این تحقیق مدیریت سود می باشد که براساس تحقیق لماوهمکاران (۲۰۱۸) به صورت ذیل محاسبه می شود. در این پژوهش برای اندازه گیری مدیریت سود از مدل اقلام تعهدی اختیاری جونز استفاده خواهد شد:

مدل جونز

جونز تفاوت سود و وجوه نقد حاصل از عملیات را بعنوان اقلام تعهدی شناسایی کرده است. در این رویکرد، عقیده حاکم آن است که اطلاعات موجود در وجوه نقد حاصل از عملیات، معیاری عینی تر برای ارزیابی عملکرد واقعی اقتصادی واحد تجاری است و از این رو کمتر می تواند مورد دستکاری مدیریت قرار گیرد. جونز در مدلی که در سال ۱۹۹۱ برای بررسی مدیریت سود در واحدهای تجاری ارائه کرد، فرض کرد که اقلام تعهدی غیراختیاری^{۱۶} در طول زمان ثابت هستند درحالیکه واقعا چنین نیست. در این مدل که سعی در تفکیک اقلام تعهدی اختیاری^{۱۷} و غیراختیاری دارد، سعی شده است که تأثیر شرایط اقتصادی یک واحد تجاری بر اقلام تعهدی غیراختیاری را کنترل کند. در مدل جونز ابتدا کل اقلام تعهدی به شرح زیر محاسبه می گردد:

$$TA_{i,t} = \Delta CA_{i,t} - \Delta CL_{i,t} - \Delta CASH_{i,t} + \Delta STD_{i,t} - DEP_{i,t} \quad (1)$$

که در آن:

15. Iema et al

16. Non- Discretionary Accruals

17. Discretionary Accruals

$TA_{i,t}$: کل ارقام تعهدی شرکت i در سال t

$\Delta CA_{i,t}$: تغییر در داراییهای جاری شرکت i بین سال t و t^{-1}

$\Delta CL_{i,t}$: تغییر در بدهیهای جاری شرکت i بین سال t و t^{-1}

$\Delta CASH_{i,t}$: تغییر در وجه نقد شرکت i بین سال t و t^{-1}

$\Delta STD_{i,t}$: تغییر در حصة جاری بدهیهای بلندمدت شرکت i بین سال t و t^{-1}

$DEP_{i,t}$: هزینه استهلاک شرکت i در سال t

پس از محاسبه کل ارقام تعهدی، پارامترهای α , β , γ ، به منظور تعیین ارقام تعهدی غیراختیاری، از طریق فرمول زیر برآورد می‌شوند:

$$\frac{TA_{i,t}}{A_{i,t-1}} = \alpha \left(\frac{1}{A_{i,t-1}} \right) + \beta \left(\frac{\Delta REV_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \gamma \left(\frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \varepsilon_{i,t} \quad (2)$$

که در آن:

$TA_{i,t}$: کل ارقام تعهدی شرکت i در سال t

$\Delta REV_{i,t}$: تغییر در درآمد فروش شرکت i بین سال t و t^{-1}

$PPE_{i,t}$: اموال، ماشین آلات و تجهیزات ناخالص شرکت i در سال t

$A_{i,t-1}$: کل ارزش دفتری داراییهای شرکت i در سال t^{-1}

$\varepsilon_{i,t}$: اثرات نامشخص اثرات تصادفی

α, β, γ : پارامترهای برآورد شده شرکت i

پس از محاسبه پارامترهای α, β, γ از طریق روش حداقل مربعات (OLS) طبق فرمول ذیل ارقام تعهدی غیر اختیاری به شرح زیر تعیین می‌شود:

(3)

$$NDA_{it} = \alpha \left(\frac{1}{A_{it}} \right) + \beta \left(\frac{\Delta REV_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right) + \gamma \left(\frac{PPE_{i,t}}{A_{i,t-1}} \right)$$

که در آن:

$NDA_{i,t}$: ارقام تعهدی غیراختیاری شرکت i در سال t

در مرحله آخر، ارقام تعهدی اختیاری (DA) به شرح زیر حساب می‌شود:

$$DA_{i,t} = TA_{i,t} - NDA_{i,t} \quad (4)$$

لازم به یادآوری است که مجموع ارقام تعهدی به روش زیر محاسبه می‌شود:

$$TA = NI - CFO \quad (5)$$

که در آن:

TA: کل ارقام تعهدی

CFO: وجه نقد حاصل از عملیات

NI: سود خالص می‌باشد (جیانکسین و مانو گاپتا¹، ۲۰۰۹، ۱۶۵۴).

متغیرهای مستقل

متغیرهای مستقل در این تحقیق مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول می باشد که براساس تحقیق لما (۲۰۱۸) به صورت ذیل محاسبه می شود.

مالکیت نهادی

تعداد سهام در دست سهامداران نهادی تقسیم بر تعداد کل سهام شرکت، برای استخراج این متغیر از یادداشت های پیوست صورتهای مالی استفاده می شود.

$$\text{مالکیت نهادی} = \frac{\text{تعداد سهام در دست سهامداران نهادی}}{\text{تعداد کل سهام شرکت}}$$

رقابت در بازار محصول:

در این پژوهش برای اندازه گیری رقابت در بازار محصول از شاخص هرفیندال - هریشمن (HHI) استفاده خواهد شد.

HHI_{it} : شاخص هرفیندال - هریشمن بیان کننده مجذور فروش هر شرکت به فروش کل صنعت می باشد

متغیرهای کنترلی

متغیرهای کنترلی که می توانند به صورت بالقوه، رابطه بین مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول و مدیریت سود شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران را تحت تاثیر قرار دهند، به شرح زیر می باشند:

اندازه شرکت

هر چه اندازه شرکت بزرگ تر باشد، شرکت از اعتبار بیشتری برخوردار خواهد بود. علاوه بر این، شرکت های بزرگ به دلیل امکان تنوع بخشی بیشتر، امکان استفاده از منابع مالی مختلف و افشای منظم اطلاعات، ریسک کمتری دارند (ثقفی و بولو، ۱۳۸۸). لذا سرمایه گذاران در مواجهه با این شرکت ها، بازده مورد انتظار کمتری را مطالبه می نمایند. در این پژوهش از لگاریتم طبیعی فروش خالص شرکت برای سنجش اندازه شرکت استفاده می گردد:

$$Size_{i,t} = \text{Log} S_{i,t}$$

که در آن:

$Size_{i,t}$: اندازه شرکت i در سال t و

$S_{i,t}$: خالص فروش شرکت i در سال t می باشد.

اهرم مالی

در این تحقیق، اهرم مالی از طریق تقسیم مجموع بدهی به مجموع دارایی های شرکت و به صورت زیر محاسبه می گردد:

$$LEV_{i,t} = \frac{TD_{i,t}}{TA_{i,t}}$$

به طوری که در آن:

$LEV_{i,t}$: اهرم مالی شرکت i در سال t ؛

$TD_{i,t}$: مجموع بدهی های شرکت i در سال t و

$TA_{i,t}$: جمع دارایی های شرکت i در سال t می باشد.

فرصت های رشد

فرناندو و همکاران (۲۰۱۰) بر این باورند که شرکت های با فرصت های رشد بالاتر، ریسک بیشتری نیز دارند. در این مطالعه از نسبت ارزش بازار به ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام، برای سنجش فرصت های رشد شرکت استفاده می گردد که به صورت زیر محاسبه می شود:

$$GWTH_{i,t} = \frac{MV_{i,t}}{BV_{i,t}}$$

که در آن:

$GWTH_{i,t}$: فرصت های رشد شرکت i در سال t ؛

$MV_{i,t}$: ارزش بازار حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t و

$BV_{i,t}$: ارزش دفتری حقوق صاحبان سهام شرکت i در سال t می باشد.

مدل رگرسیونی تحقیق

به منظور آزمون فرضیه های تحقیق از الگویی که لماوهمکاران (۲۰۱۸) در پژوهش خود استفاده نمود، بهره گرفته شده است که الگوی مزبور به شرح زیر می باشد:

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 HHI_{it} + \beta_3 GWTH_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

که در مدل فوق:

DA: اقلام تعهدی اختیاری (مدیریت سود)

INST: مالکیت نهادی

HHI: رقابت در بازار محصول

GWTH: فرصتهای رشد

SIZE: اندازه شرکت

LEV: اهرم مالی

ε_{it} : جزء خطای مدل رگرسیون می باشد.

آمار توصیفی

در جدول شماره (۲) آمار توصیفی متغیرهای پژوهش شامل میانگین، میانه، بیشینه، کمینه و انحراف معیار آورده شده است. به عنوان مثال برای متغیر مدیریت سود (DA) میانگین، میانه، بیشترین، کمترین و انحراف معیار به ترتیب ۰/۰۹۰۵، ۰/۱۶۴، ۰/۲۸۹۵۳، ۰/۰۹۰۵، ۰/۰۶۰۰ می باشد.

جدول ۲- آمار توصیفی متغیرهای پژوهش

| مشاهدات | انحراف معیار | کمترین | بیشترین | میانه | میانگین | متغیر |
|---------|--------------|--------|---------|---------|---------|-----------------------------------|
| ۷۸۰ | ۰/۲۸۹۵۳ | -۰/۹۵ | ۱/۶۴ | ۰/۰۶۰۰ | ۰/۰۹۰۵ | DA (مدیریت سود) |
| ۷۸۰ | ۰/۲۲ | ۰/۰۰۰ | ۰/۴۱ | ۰/۵۲۰۱ | ۰/۷۲ | HHI (رقابت در بازار محصول) |
| ۷۸۰ | ۳۳/۰۵۵۰۹ | ۰/۰۰ | ۹۸/۹۳ | ۵۰/۵۴۰۰ | ۴۷/۰۶۸۵ | INST (مالکیت سرمایه گذاران نهادی) |
| ۷۸۰ | ۰/۶۵۹۳۶ | ۴/۷۹ | ۸/۳۲ | ۶/۱۰۰۰ | ۶/۲۱۵۵ | SIZE (اندازه شرکت) |
| ۷۸۰ | ۰/۲۵۴۶۵ | ۰/۰۷ | ۲/۲۲ | ۰/۶۱۰۰ | ۰/۶۱۶۹ | LEV (اهرم مالی) |
| ۷۸۰ | ۲/۵۳۴۹۸ | -۴/۹۰ | ۰/۱۷۳۴ | ۲/۶۳۵۰ | ۳/۳۱۷۷ | GWTH (فرصت رشد) |

نتایج آزمون فرضیه‌های پژوهش

نتایج آزمون مدل اول پژوهش

نتایج حاصل از برآورد مدل اول پژوهش به شرح جدول (۳) می‌باشد.

$$DA_{it} = \beta_0 + \beta_1 INST_{it} + \beta_2 HHI_{it} + \beta_3 GWTH_{it} + \beta_4 SIZE_{it} + \beta_5 LEV_{it} + \varepsilon_{it}$$

جدول ۳- خلاصه نتایج آماری آزمون مدل اول پژوهش

| متغیر | ضرایب | انحراف معیار | آماره t | سطح معناداری (P-VALUE) | آزمون VIF |
|-----------------------------------|---------|-----------------------|---------|------------------------|-----------|
| α_1 (عرض از مبدأ) | -۰/۶۱۷۵ | ۰/۲۶۷۸ | -۲/۳۰۵۸ | ۰/۰۳۲۵ | |
| INST (مالکیت سرمایه‌گذاران نهادی) | -۰/۰۰۰۷ | ۰/۰۰۰۳ | -۲/۱۱۹۶ | ۰/۰۳۴۴ | ۱/۲۲ |
| HHI (رقابت در بازار محصول) | ۰/۰۰۰۹ | ۰/۰۰۰۲ | ۴/۵۱۲ | ۰/۰۲۳۷ | ۱/۲۲ |
| GWTH (فرصت رشد) | ۰/۶۱۶۲ | ۰/۲۷۸۶ | ۲/۲۱۱۳ | ۰/۰۲۷۴ | ۱/۰۳ |
| SIZE (اندازه شرکت) | ۰/۱۳۹۷ | ۰/۰۴۰۹ | ۳/۴۱۰۴ | ۰/۰۰۰۷ | ۱/۱۲ |
| LEV (اهرم مالی) | -۰/۲۹۰۸ | ۰/۰۳۹۵ | -۷/۳۵۳۴ | ۰/۰۰۰۰ | ۱/۰۱ |
| آماره F فیشر | ۳/۱۲۳۶ | سطح معنی‌داری آماره F | | ۰/۰۰۰۰ | |
| ضریب تعیین | ۰/۵۳۶۲ | آماره دوربین واتسن | | | ۲/۱۲۰۳ |

تعیین وجود چند هم خطی^{۱۸} (آزمون VIF):

هم خطی وضعیتی است که نشان می‌دهد یک متغیر مستقل تابعی خطی از سایر متغیرهای مستقل است. اگر هم خطی در یک معادله رگرسیون بالا باشد بدین معنی است که بین متغیرهای مستقل همبستگی بالایی وجود دارد و ممکن است با وجود بالا بودن R^2 ، مدل از اعتبار بالایی برخوردار نباشد. با توجه به ستون آخر جدول شماره ۳ مقدار VIF برای کلیه متغیرهای مستقل کمتر از ۵ ($VIF < 5$) می‌باشد. بنابراین بین متغیرهای مستقل هم خطی وجود ندارد و مدل برازش شده دارای اعتبار می‌باشد.

آزمون دوربین واتسون:

بطور کلی اگر این آماره در بازه ۱،۵-۲،۵ قرار داشته باشد می‌توان گفت مشکل خودهمبستگی بین جملات پسماند (خطا) مشاهده نمی‌شود. آماره دوربین واتسون پس از برآورد ضرایب، مقدار ۲/۱۲۰۳ را نشان می‌دهد که به معنی عدم وجود همبستگی پیاپی در جزء اخلاص می‌باشد. نتیجتاً مشکل خودهمبستگی سریالی در این فرضیه مشاهده نمی‌شود.

آماره F فیشر:

قبل از آزمون فرضیه پژوهش براساس نتایج به دست آمده، باید از صحت نتایج اطمینان حاصل نمود. بدین منظور برای بررسی معناداری کل مدل از آزمون F استفاده گردید. با توجه به سطح معنی‌داری آماره F محاسبه شده (۰،۰۰۰۰)، می‌توان ادعا نمود که مدل رگرسیونی برازش شده معنادار است.

¹⁸ -Multicollinearity

ضریب تعیین (R^2):

با توجه به ضریب تعیین مدل برازش شده می‌توان ادعا نمود، حدود ۵۳ درصد از تغییرات در متغیر وابسته مدل (مدیریت سود)، توسط متغیرهای مستقل توضیح داده می‌شود.

نتایج فرضیه‌های تحقیق:

فرضیه اول: بین مالکیت نهادی و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل INST در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه منفی و معنی‌دار میان مالکیت نهادی و مدیریت سود در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین مالکیت نهادی و مدیریت سود رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

فرضیه دوم: بین رقابت در بازار محصول و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران رابطه معنی‌داری وجود ندارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل HHI در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان رقابت در بازار محصول و مدیریت سود در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین رقابت در بازار محصول و مدیریت سود رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

نتایج متغیرهای کنترلی تحقیق:

ضریب برآوردی متغیر مستقل GWTH در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان فرصت رشد و مدیریت سود در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین فرصت رشد و مدیریت سود رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل SIZE در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه مثبت و معنی‌دار میان اندازه شرکت و مدیریت سود در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین اندازه شرکت و مدیریت سود رابطه مثبت و معنی‌داری وجود دارد.

ضریب برآوردی متغیر مستقل LEV در جدول بالا نشان‌دهنده وجود رابطه منفی و معنی‌دار میان اهرم مالی و مدیریت سود در سطح خطای ۰/۰۵ است. زیرا میزان p-value محاسبه شده برای ضریب این متغیر مستقل تحقیق، کمتر از ۰/۰۵ بدست آمده است. بنابراین می‌توان گفت در سطح اطمینان ۹۵ درصد بین اهرم مالی و مدیریت سود رابطه منفی و معنی‌داری وجود دارد.

پیشنهادات براساس نتایج تحقیق

با توجه به نتایج و دستاوردهای تحقیق، می‌توان محورهای زیر را در ارتباط با زمینه‌های کاربردی مشخص نمود:

۱- توضیح بر اینکه تأثیر ساختارهای رقابتی بازار محصول بر مدیریت سود در شرکت‌های مورد بررسی مؤثر باشد. و همچنین نقش مالکیت نهادی در این ارتباط مؤثر تلقی می‌گردد؛ دلیل این امر، کم‌توجهی سهامداران، سرمایه‌گذاران و سایر ذینفعان شرکت‌ها به مساله ساختارهای رقابتی بازار محصول و ساختار مالکیت می‌تواند باشد که البته در این امر نمی‌توان شرایط حاکم بر بازار سرمایه ایران را نادیده گرفت. به عبارتی، چنین به نظر می‌رسد در محیط شرکت‌های ایرانی از جانب سهامداران، سرمایه‌گذاران، مدیران و سایر ذینفعان شرکت‌ها روی ساختارهای رقابتی بازار محصول و ساختار مالکیت مانوری صورت نمی‌گیرد تا مدیریت سود را تحت تأثیر قرار دهد. در حالت کلی نتایج پژوهش بیان می‌کند که ساختارهای رقابتی بازار در ایران همچون یک مکانیزم کنترلی در

خصوص مدیریت سود عملی کند. برخلاف اینکه در متون اقتصادی روی ساختار رقابتی بازار بسیار تاکید شده، اما این شاخص مهم توسط سهامداران و سرمایه‌گذاران شرکت‌ها نادیده گرفته می‌شود.

۲- پژوهش حاضر از این ایده حمایت می‌کند که در بورس اوراق بهادار تهران، قدرت بازار محصول به عنوان یکی از عوامل تاثیرگذار بر مدیریت سود نمی‌تواند باشد. به استفاده‌کنندگان گزارش‌های مالی پیشنهاد می‌گردد در اتخاذ تصمیمات اقتصادی، ساختارهای رقابتی بازار محصول را به عنوان عوامل تأثیرگذار بر مدیریت سود قلمداد نکنند. همچنین، به سهامداران شرکت‌ها پیشنهاد می‌گردد به منظور آگاهی از رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران، نسبت به توان رقابتی بازار محصول حساسیت بیشتری نشان ندهند؛ چرا که در بورس اوراق بهادار تهران، اهمیت ساختار مالکیت شرکت‌ها بدین گونه نیست که رقابت در بازار محصول را افزایش دهد و از هرگونه رفتارهای فرصت‌طلبانه مدیران شرکت‌ها بکاهد.

پیشنهادات برای تحقیقات آتی

در نهایت پیشنهادهای ناشی از یافته‌های پژوهش به قرار زیر می‌باشد:

- ارتباط بین مالکیت نهادی و فرصت‌های سرمایه‌گذاری و سود اقتصادی
- ارتباط بین رقابت در بازار محصول و رشد تحقق یافته
- ارتباط بین مدیریت سود، ساختار مالکیت و ارزش شرکت
- ارتباط بین مالکیت نهادی، رقابت در بازار محصول، ریسک بازار و سیاست‌های تقسیم سود

فهرست منابع:

جبلی، هادی و محمود یحیی زاده فر، (۱۳۹۴)، بررسی رابطه بین مالکیت مدیریتی و سیاست تقسیم سود در شرکتهای پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران، اولین کنفرانس بین‌المللی اقتصاد، مدیریت، حسابداری، علوم اجتماعی، مشهد، انجمن مدیریت ایران، گروه پژوهشی اترک دانش.

حیدری، مهدی، عبدی، سهراب. (۱۳۹۵). تأثیر رقابت در بازار محصول بر ضریب واکنش سودهای آتی و اثر مالکیت نهادی بر رابطه آن‌ها. دانش حسابداری مالی، ۳ (۴): ۶۵-۹۲.

رحمانی، علی، بشیری منش، نازنین، شاهرخی، سیده سمانه. (۱۳۹۱). بررسی اثر انتشار پیش‌بینی سود بر ضریب واکنش سود آینده. دانش حسابداری، (۱۰): ۵۰ - ۲۹.

علی، صادق و مسعود قربانحسینی، (۱۳۹۶). رابطه بین رقابت در بازار محصول و مدیریت سود در شرکت‌های پذیرفته شده بورس اوراق بهادار تهران، دومین همایش بین‌المللی افق‌های نوین در علوم مدیریت و حسابداری، اقتصاد و کارآفرینی ایران، تهران، انجمن افق نوین علم و فناوری.

غیوری مقدم، علی، حاجب، حمیدرضا، پارسا، حجت. (۱۳۹۳). بررسی تأثیر رقابت در بازار محصول بر کیفیت سود شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. پژوهش حسابداری، (۱۳): ۳۵-۲۱.

فضل زاده، علیرضا، عبدی، سهراب. (۱۳۹۵). تأثیر رقابت در بازار محصول، دقت سود پیش‌بینی شده توسط مدیریت، نوع مالکیت: شواهدی از شرکتهای بین‌المللی. مدیریت کسب و کارهای بین‌المللی، مقاله ۵، دوره ۱، شماره ۱، تابستان ۱۳۹۶، صفحه ۸۳-102.

معطوفی، علیرضا، دهقانیان، فائزه. (۱۳۹۷). بررسی تأثیر رقابت در بازار محصول بر تمکین مالیاتی شرکت‌های پذیرفته شده در بورس اوراق بهادار تهران. حسابداری مدیریت، ۱۱ (۳۷)، ۱۰۷-۱۱۹

- Adams M. (1997) Determinants of audit committee formation in the life insurance industry: New Zealand evidence. *Journal of Business Research* ,38(2);p. 123-129.
- Anderson K-L. Deli D-N. & Gillan S-L.(2003) Boards of directors, audit committees, and the information content of earnings. Delaware :University of Delaware Weinberg Center for Corporate Governance.
- Altman, B. (2000). The composition of boards of directors and strategic control effects on corporate strategy.” *Academy of Management Review*, 15(1): 72-87.
- Altman, M., J. Carcello, D. Hermanson and P. D. Lapedes(2012) Fraudulent financial reporting: Consideration of industry traits and corporate governance mechanisms. *Accounting Horizons* (December): 441-454.
- Alenon , B. (2011). Corporate linkages and organizational environment: A test of the resource dependence model. *Strategic Management Journal* 11: 419-430.
- Blue Ribbon Committee (BRC). (1999) Report and Recommendations of the Blue Ribbon Committee in Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committee. New York, NY: New York Stock Exchange.
- Bellovave, M., J. Carcello and D. Hatchgekis. (2007). Fraudulent financial reporting: 1987-1997. An analysis of U.S. public companies. Committee of Sponsoring Organizations of the Treadway Commission.
- Beasley, M., and S. Salterio. (2011). The relationship between board characteristics and voluntary improvements in the capability of audit committees to monitor. *Contemporary Accounting Research* (18): 539-570.
- Barown, D.A.(2012). Public accounting at a crossroads.
<HTTP://www.osc.gov.on.ca/en/about/>
- Beasley M-S. & Salterio S-E. (2001) The relationship between board characteristics and voluntary improvements in audit committee composition and experience. *Contemporary Accounting Research*, 18 ;(۴), p. 539-570
- Bell, T., F. Marrs, I. Solomon, and H. Thomas. (2014). Auditing Organizations Through a Strategic-Systems Lens. KPMG LLP.
- Chahine S. & Safiedinne A. (2011) Is corporate governance different for the Lebanese banking system? *J Manag Gov*, 15. p. 207 - 226.
- Daily C. Dalton D. & Cannella A. (2003) Corporate governance: decades of dialogues and data. *Academy of Management Review*, 28(3); p .371-382.

- Dalton D-R. Daily C-M. (1998) Ellstrand A-E. & Johnson J-L. Metaanalytic reviews of board composition, leadership structure, and financial performance. *Strategic Management Journal*, 19. p. 260-290 .
- Defond M-L. & Francis J-R. (2006) Audit research after Sarbanes-Oxley .*Auditing: A Journal of Practice and Theory*, 24. p. 5-30.
- Eichenseher J. & Shields, D. (1985) Corporate director liability and monitoring preferences. *Journal of Accounting and Public Policy*, 4 p. 13-31.
- Frank , F., and S. Ravenscroft. (2008). Contrast Coding: A Refinement of ANOVA in Behavioral Analysis. *The Accounting Review*, vol. 65, no. 4, pp. 933.
- Ferti , J., and T.L. razei. (2010). Audit committee composition and auditor reporting. *The Accounting Review* (October): 453-468.
- Gresmon, M.S. (2012). An empirical analysis of the relation between the board of director composition and financial statement fraud. *The Accounting Review* (October): 443-466.
- Genson , P. R.(2011). The effect of judgments of new clients' integrity upon risk judgments, audit evidence, and fees. *Auditing: A Journal of Practice and Theory* (September): 85-99.
- kaplan, S. M. and J. zingales. (2012). Corporate governance and earnings management. The Midyear Auditing Conference. Orlando, Florida.
- Laeven L. & Valencia F. (2010) Resolution of banking crisis: the good, the bad, and the ugly. International Monetary Fund: IMF Working Papers :10/146.
- Llee, C(2011). The determinants of board composition: An agency theory perspective. *Managerial and Decision Economics* 16: 59-69.
- McMullen D-A. & Raghunandan K. (1996) Enhancing audit committee effectiveness. *Journal of Accountancy*, 182(2). p. 79-81 .
- Malayesen (2012). Report and Recommendations of the Blue Ribbon Committee on Improving the Effectiveness of Corporate Audit Committees. New York, NY: New York Stock Exchange.
- Pincus K. Rusbarsky M. & Wong J. (1989) Voluntary formation of corporate audit committees Among Nasdaq Firms. *Journal of Accounting and Public Policy*, 8. p. 239-265.
- Rahmat M. & Iskandar T. (2009) Audit committee characteristics in financially distressed and non-distressed companies. *Managerial Auditing Journal*, 24(7). p. 624-638 .

- Ruiz-Barbadillo E. Biedma-Lopez E. & Gomez-Aguilar N .(2007) Managerial dominance and audit committee independence in Spanish corporate governance. J Manage Governance. p. 311-352.
- Rezaee Z. Olibe K. & Mimmier G. (2003) Improving corporate governance: the role of audit committee disclosures. Managerial Auditing Journal, 18(6); p. 530-537.
- Richardson, H.E (2011).“Environments of organizations,” in A. Inkeles, J. Coleman, and N.Smelser (eds.). *Annual Review of Sociology* 2: 79-105.
- Xie B. Davidson W. & DaDalt P. (2003) Earnings management and corporate governance: the role of the board and the audit committee. Journal of Corporate Finance, 9. P. 31 – 295.